

1 Sirena 1

Ú V O D N Í S L O V O

Tenhle časopis se zabývá vědeckou fantastikou. Píšeme to tak s vědomím, že úplná, přesná a vyčerpávající definice tohoto /nejen/ literárního žánru neexistuje. Ale proč žádat stoprocentní definici, když lze docela dobře vystačit s Neffovým „něco je jinak“, že? Fantastika vědecká fantastika, sci-fi. SF - což jsou jen ty nejčastější termíny, jimiž je žánr označován - je charakteristické především přítomností fantazie - tvůrčí schopnosti člověka jít svým myšlením nad rámec běžné, zažité reality a konstruovat realitu novou, domýšlet souvislosti. „žít v budoucnu“. Tohleto mě baví. A nejsem sám, v tomto státě jsou nás řádově desetitisíce a neustále nás přibývá, což je jen logický důsledek vývoje. Platí v celosvětovém měřítku. Pokusím se parafrázovat Arthura Clarka, který říká, že bez četby SF nelze dost dobře počítat s problémy budoucnosti, tj. nelze je úspěšně řešit, tj. nelze úspěšně v budoucnu žít. O budoucnosti pochopitelně mnoho nevíme - vlastně jen to, že bude úplně jiná než dnešek. Srovnání naší a minulé éry je toho jasným důkazem. Fantastika tím, že aprobejuje některé problémy, tím, že podporuje nezávislé myšlení, tím, že je racionální a materialistická, vychovává člověka de facto budoucnosti - technokrata, programátora počítačů, astronauta apod.

A kdo je vlastně ten dnešní čtenář, milovník sci-fi? Pro mě je toto označení ztělesněno v mém příteli, kterému strop stanice metra Hradčanská připomíná dno létajícího talíře. Chápete ten stupeň oproštění fantazie? V životě samozřejmě létající talíř neviděl, ale přesto s něčím tolik imaginárním srovnává předměty reálně existující. A skutečně, nemohl jsem se ubránit dojmu, že jistá analogie to je ... Nechci tím říct, abyste se rozběhli do metra nebo tam lákali svoje známé, chtěl jsem tím naznačit určitou tvůrčí originální schopnost, která je pro moderní sci-fi na straně autora i čtenáře - nutná.

Pro tyhle lidi a v tomto žánru bude psán náš časopis.

DOOPRAVDY !!!

Rada redakční

13. dubna uplyne osmadvacet let od smrti největšího fyzika 20. století, Alberta Einsteina / 14.3.1879 Ulm - 18.4.1955 Princeton/. Jeho objevy - především speciální /1905/ a obecná teorie relativity /1912/ způsobily převrat ve vědeckém myšlení i v celkovém názoru na svět. Není divu, že se stal oblíbenou postavou i v SF knížkách, ať už šlo o spekulace s tvrzením o posledních velkých Einsteinových objevech, které prý vědec utajil a vzal s sebou do hrobu, nebo o situace poněkud nápaditější / Nesvadba : Einsteinův mozek /.

„...Kromě zákonů myšlení není pro badatele na světě žádná autorita, která by svými rozhodnutími mohla uplatňovat nárok na pravdu...“

„Je otázka, co je pro vědce významnější, zda znalost fakt, či fantazie“

„Ale je to smutno epocha, kdy je snadnější rozbít atom než zničit předsudky“

„Proč nám skvělá technika, která šetří práci a usnadňuje život, dosud přinesla tak málo štěstí? Odpověď je prostá: protože jsme se nenaučili ji rozumně užívat“

Einstein

V letech 1911/12 pobýval Einstein v Praze, kde dokončoval obecnou teorii relativity. Nakolik byly jeho objevy převratné i mezi vědeckými kapacitami jeho doby, dokumentuje i výrok matematika Jiřího Picka, který se s Einsteinem procházel v Tinského zahradě a na Petřině. Mezi německými profesory vyprávěl: „Přišel k nám z Curychu mladý profesůrek a všechno počítá jinak, než jsme zvyklí my. Podivné však je, že mu to vždycky vychází.“

R E C E N Z E L I T E R Á R N Í C H N O V I N E K

Arthur C. Clarke: Zpráva o třetí planetě /povídky/, Práce - edice Kamarád 1982, překlad Zdeněk Volný, náklad 130 500.

Edice Kamarád nakladatelství Práce patří mezi ty vůbec nejpopulárnější, a to nejenom mezi dělnickou mládeží, které je především určena, dokonce nejenom mezi mládeží vůbec. Překonala počtem vydaných knih i dříve nejoblíbenější Máj. Čím to je? Její všestranností /poezie, literatura faktu, původní próza, překlady/, zaujatou ediční prací /Josef Šimon/ a NEPOCHYBNĚ a ZCELA URČITĚ také tím, že v edičních plánech je dostatečně pamatováno na žánr science fiction. Poslední ročníky edice přinesly třeba Poledne XXII. století bratrů Strugackých. Součkův Obrazový opravník, ale i inspirující knihy, jako je Baumanova futurologie Na prahu neznámých světů, Honzíkovo Století energie apod., v letošním ročníku do počítáno o Vonnegutovými Sirénami z Titanu apod. Nepochybným bestsellerem mezi uvedenými knížkami je ale určitě výbor z Clarkových povídek Zpráva o třetí planetě.

Z Clarkovy tvorby zná český čtenář jen nepatrný zlomek. Pomíne-li starší povídkové soubory, v posledních pěti letech měl možnost se s Clarkem setkat jen ve výboru Stvořitelé nových světů /povídka Haló, tady Frankenstein/, v další antologii Těžká planeta /Hluboké pastviny/, a to je, pokud má paměť sahat, všechno. Loni pak v Odeonu v Klubu čtenářů vyšla takřka legendární 2001: Vesmírná odyssea spolu s Rajskými fontánami /recenze v Síře č. 6/ a nyní tady máme možnost poznat některé důležité Clarkovy povídky. Zdeněk Volný vybral reprezentativní kolekci a v dokonalé předmluvě vypočítává Hugy a ostatní ceny, kterých se jim dostalo.

Zdeněk Volný skutečně nabral rozsáhlý průřez Clarkovou tvorbou - různé nálady, témata, postupy - což s sebou nese i proměnlivou úroveň povídek. Proměnlivou v tom smyslu, že jejich standard je poměrně vysoký, takže mluvíme-li o neúspěších, nepoužíváme stejného kritéria jako u knížek jiných.

Především vás na povídkách zaujme autorův styl. Clarke - polyglot v přírodních vědách - plýtvá vědomostmi tak nonšalantně, že řadovému čtenáři, a tím spíše autorovi SF nezbuďte než strnout v údivu. Příkladem může být třeba povídka Maelström II, která navazuje na Poeovu povídku /Clarke se tak postavil do jedné řady s Bradburym, který má v Martěanské kronice skvělý horror Usher II/; její hrdina odstartuje z Měsíce tak nešikovně, že nedosáhne únikové rychlosti a je nucen nedobrovolně obíhat po silně výstředné dráze, jejíž nevýhodou je především to, že v měsíčním apogeju protíná jeho povrch. Před smrtí se zachrání tím, že z modulu vyskočí, takže obíhá po dráze s poněkud větším poloměrem, a nakonec se zachrání. Clarke s bravurním přehledem popisuje gravitační šarády Měsíce a pěší problémy, které by řadového čtenáře vůbec nenapadly. Zároveň se baví barvitými popisy kosmické scenérie - zde se projevuje Clarke-komentátor letu Apolla k Měsíci; své dojmy zúročil už dříve ve Vesmírné odysseji. S úplným požitkem boří zaběhnuté pozemské představy o vesmíru a podrobuje je relativistické revizi: vyžívá se v nesmírných vzdálenostech, šokuje nápaditými problémy. Clarke vytváří naprosto reálnou vizi budoucnosti, „Clarke „žije“ v budoucnosti.

Ale nejenom teoretické zázemí je zdrojem kvality jeho povídek. Je to dále výborná schopnost psát, psát čtivě a zajímavě. Vezměme si to na příkladě začátků povídek, pověstných „prvních vět“. Každý, kdo se o SF podrobněji zajímá ví, že právě počátek povídky má velký význam pro vtažení čtenáře do děje, pro napovězení, zda to celé stojí za to číst a jaké to bude. Jako první věty má Clarke ?

„Do Vatikánu je to tři tisíce světelných let.“ /povídka Hvězda/. „Nejsem první na světě, pomyslel si hořce Cliff Leyland, kdo zná přesně okamžik a způsob vlastní smrti.“ /Maelström II/ „Prvního prosince roku 1975, jednu hodinu padesát minut po půlnoci světového času, se rozdrnčely všechny telefony na světě.“ /... a ozve se Frankenstein/ „Henry Cooper byl na Měsíci už skoro dva týdny - než zajistil, že něco nehraje.“ /Tajemství/: „Vyžaduje to už pouhá slušnost, že varuji předem, pane předsedo, značná část mé svědecké výpovědi bude na nejvyšší nechutná...“ /Božský pokrm/ - Mohli bychom uvést každý úvod z dvaadvaceti povídek. Clarke zabírá jak kosmický horror /Cesta tmou/, tak černý humor /Božský pokrm/. Jeho styl je laskavý, vtípný a nápaditý. Tibetští mnichové v povídce Devět miliard božích jmen po staletí sepisují mystická boží jména a na konec si pro urychlení práce zakoupí moderní počítač. Američtí programátoři je pobaveně sledují, jak vytahují z computeru „celé hektary listů pokrytých blábolem“, a poslouchají jejich vyprávění, že až bude sepsáno všech devět miliard božích jmen, což je díky počítači otázka několika týdnů, nastane konec světa. Konečně práce končí, znučení Američané odjíždějí domů, a vtom uvidí, jak na obloze začínají zhaset hvězdy. Řada povídek je to však varujících - ať před nepromyšleným rozvojem techniky /... a ozve se Frankenstein/, tak před devastací životního prostředí. V povídce Dřív než nastal ráj jsou astronauti okouzleni životem na Venuši, zanechají zde však po svém odletu odpadky, proti nimž není biosféra Venuše odolná, a tak tu život v krátké době hyne.

V knize jsou však i povídky slabší, třeba Posedlí, psaní a la these, či pokus o groteska Kterak se Hercules Keating v orchidej proměnil. Clarkovo okouzlení vědou a jeho fenomenální znalosti z několika oborů jej také někdy vedou ke snahu natlačit do jedné povídky co nejvíc témat, což pak vede k rozbití dějové kostry; je to případ románu Rajské fontány, nebo povídka Setkání s medúzou, jíž by spíš prospělo, aby jednotlivá témata /použití vzducholodí v moderní době, průzkum Jupitera či symbióza člověk-stroj - téma snad ještě pořád dost ožehavé a proto v SF dosud řídké/ bylo pojata samostatně. Vcelku však nutno říci, že jde o náležitě zajímavý a inspirující sampler, který nás seznámí s velikánem světové SF skutečně na dobré úrovni. Knihu nelze než doporučit.

Pokud jde o technickou stránku věci, nepochybnou slabinou jsou ilustrace Stanislava Vajce, beznadějně amorfní a místy a laskaví / zcela bezdůvodně/. Např. Jiránkovy ilustrace ke knize Pozemšťané a mimozemšťané, které /+kterou/ jsme chválili v Síře č.3. jsou sice o poznání méně „umělecké“, ale zato v absolutní shodě s textem, a o to, myslím, u ilustrací jde především. Rovněž vadou na kráse / ale nevelkou/, je nesouhra překladatelské práce. Už jsem psal, že povídka Haló, tady Frankenstein je obsažena už v souboru Stvořitelé nových světů /překlad Ivo Železný/; zde je tedy přeložena znovu /...a ozve se Frankenstein/, což vzhledem k množství Clarkových povídek považuji za plýtvání, zvláště když první překlad je o něco lepší. Ale abychom nekřivdili, pravděpodobnější je, že vinu na věci má dlouhá výrobní lhůta knížky.

V č. 12/83 časopisu Výber vyšel výtah z Clarkova Rozhovoru pro newyorský U.S. News And World Report. Clarke v něm přemýšlí o některých otázkách budoucnosti, mj. o možnostech telekomunikace a výzkumu kosmu:

„Vývoj technologie v komunikaci bude mít významné následky. Už dnes někteří lidé mohou pracovat doma a stále víc špičkových pracovníků sahá po tomto výhodném řešení. Jejich počet bude stoupat - omezí se výrazně jejich cestování do práce a zpět, minimalizuje se proces, ve kterém lidé marní drahý čas v dopravních zácpách, v ovzduší přesyceném kysličníkem uhelnatým. Myslím, že jedna z příčin, proč jsem se stal spisovatelem, byla i ta, že udělám asi deset kroků, než se dostanu z postele do své pracovny.

Pokroky v komunikaci se budou týkat také vzájemných vztahů mezi lidmi. Na jedné straně nám technologie umožňuje, abychom se stýkali více a častěji. Důvod, proč nyní žijí na Srí Lance je družicová komunikace, která mi umožňuje zvednout telefon a dostat se do styku s kterýmkoliv mým přítelem téměř okamžitě... Pro některé lidi však pokroky v komunikaci znamenají redukování kontaktů s jinými lidmi. V jedné ze svých knih autor sci-fi Isaac Asimov popisuje svět, ve kterém lidé výslovně nesnášejí přítomnost jiných lidí - komunikují pouze prostřednictvím televizní obrazovky. To by však byla patologická společnost, kterou ale na druhé straně nelze vyloučit...

Sovětský svaz měl už ve vesmíru kosmonauty tak dlouho, že by jim celková délka pobytu stočila pro let na Mars, nebo přinejmenším na Venuši.

Pokud jde o život ve vesmíru, předpokládám, že existuje, i když o tom dosud nemáme důkazy. Vyvolává to pocit frustrace. Člověk přitom cítí, že v tomto široším kosmu, obsahujícím snad 100 000 milionů sluncí v každé ze 100 000 milionů galaxií, musí být nespočetně množství světů podobných našemu. Myslím si to přesto, že mnozí vědci, kteří sdíleli můj názor, od něho ustupují a myslí si, že civilizace jsou v jiných světech vzácné, pokud vůbec nějaké existují. Argumenty však nemají ani oni, ani já ...

VLADIMÍR PÁRAL : ROMEO A JULIE 2300 /ROMÁN/; PRÁCE - EDICE KAMARÁD 1982. NÁKLAD 176 000.

Stárne nám Vladimír Páral; stárne nám nejen fyzicky /nedávno oslavil padesátku/, ale i jakožto tvůrce. Jeho poslední knížka výmluvně hovoří o autorské únavě, jakkoliv se obvykle vypucovaný děj snaží nedostatky zakrýt. Je ironií osudu, že dosud nejslabší Páralova kniha byla vydána v nákladu, jakého nedosahují ani nejbestsellerovanější detektivky. Potvrdilo se tu, že u zavedených autorů se prodává jméno, protože valnou část nákladu skoupili abonenti, teří si „Párala“ objednali předem. Nepochybují o tom, že většina jich bylo zklamaná stejně jako já. Páral totiž tentokrát napsal stoprocentně bezstarostnou knížku takřka bez jakékoliv výpovědi k dnešku. Má sice děj, ale je to děj tak banální, že čtenář dočte knihu jen díky víře, že se to na příštích stránkách k dobrému obrátí. Bohužel na tak nestane.

Velmi kriticky a přitom výstižně zhodnotil knížku Povel Janoušek v devátém čísle Kmene:

„U autora, jenž svou tvorbu věnoval moralistní kritice konzumního způsobu lidské existence ve jménu neopakovatelného a jedinečného zážitku, bych očekával, že vlastnosti, kterými obdaroval svůj literární svět budoucnosti a pro které kdysi užíval i tak expresivního výrazu, jako je slovo „ukájení“, bude ostře negovat. Očekával bych, že jeho satirický pohled bude směřovat více ke kořenu věcí a jevů, že jeho nadsázka bude spíše gro-

teskní než pohádková, že domyslí nejpodstatnější otázky nám takovou představou budoucnosti kladené."

O čem tedy knížka je! Hanka Lebdušková a Milan Kareta, žijící v budoucnosti se mají rádi přesto, že jejich povahy jsou protichůdné a že počítač jejich manželství zakázal. Na stránkách knížky o sebe bojují až ke šťastnému konci.

Janoušek: „Nemá přece cenu vymýšlet si obrazy neexistujících dob, pokud na nich nechceme pokusně modelovat problémy naší přítomnosti.“

Ale Páral vytvořil svět tak dokonale paralelní, že jeho hrdinové nemají dnešním čtenářům / ač to na první pohled vypadá jinak / co říct. A tak se nakladatelstvím inzerované SF změřením knížky počíná bortit. Hlavně vinou Páralovou, který používá budoucnosti jen jako efektní kulisy /str. 7: „Milenci Milan Karet a /20/ a Hanka Lebdušková /20/ vyšli z Ústředního parku na Nábrežní třídu, která v délce 108 kilometrů tvoří jednu ze severojižních os souměstí Prahe-Ústí /18 tisíc km² a 9,6 milionů obyvatel ve 42 obvodech//.

Dost těžko by zřejmě autor odpověděl na otázku, proč vlastně tuhle knížku napsal. Reaguje jí totiž pouze na zájmy určité porchní a nestálé sorty čtenářů, jimž vlastně sám kdysi vyhlásil boj.

Páralovu metodu dobře vystihuje Povel Janoušek :

... je charakteristické, že své výpovědi o životě nekoncipuje jako bezprostřední literární záznam /fikci/, ale spíše má sklon ji budovat ve tvaru výrazného literárního modelu, tedy schematického zobrazení určitého jevu, které mu umožňuje vyjádřit své pojetí reality a současně i abstrahovat od komplikované životní rozmanitosti. Takováto metoda je ovšem funkční pouze tam, kde se podaří vyhmátnout podstatu skutečnosti ...

... Psychologický přístup k postavám je však Páralově metodě naprosto cizí. Pro ni je charakteristické spíše vnější jednání postav-figurek na šachovnici autore než hluboký průzkum myšlenkových pochodů. Páral své postavy nivelizuje na několik málo osobitých typů, zbavuje je schopnosti hlubší individualizované sebereflexe; k čtenáři nepromlouvá skrze úvahy, ale prostřednictvím děje, jenže je - zejména v jeho starších prózách - nositelem vyšších, mnohdy symbolických významů ...

V kontextu Páralovy tvorby je nutno Romea a Julii 2300 označit za chybné vybočení, které nemá čtenáři příliš co říci.

Knih má rovněž dost jednoduchou grafickou úpravu, přestože podíl Jaroslava Šury je na předsádce velkoryse označen termínem „illustrations.“

Recenze v příštím čísle:

- Stanislav Lem : Pánův hlas
- Karel Blažek : Nejlepší století
- dokončení rozboru autorů ze Světové literatury 1982

Oproti minulým letům naše nakladatelství letos nabízí podstatně víc novinek SF žánru. Upozorňujeme jenom na ty nejdůležitější:

V Členské knihovnici nakl. Svoboda je pro rok 1984 připravena antologie SF novel a povídek domácích autorů návrat na planetu Zemi /ilustr., 640 stran, cena cca 50,- Kčs/.

Nakladatelství Práce v Edici Erb chystá antologii světových autorů SF /Asimov, Aldiss, Bradbury, Bloch, Bulyčev, Clarke, Lem, Simak, Slesar, Sturgeon, Wyndham ad./ nazvanou HLEDÁNÍ BUDOUCÍHO ČASU /s bibliografiemi, cca 35,-Kčs/.

Totéž nakladatelství v edici Kamarád chystá SIRÉNY Z TITANU Kurta Vonneguta. Je to jeho v pořadí 2. knížka. U nás mu dosud vyšla snídaně šampionů /recenze v 2. č. Síry/ Groteska, Mecha-

nické piano, Jatka č. 5 a Kolíbka. Brněnské Divadlo na provázku hrálo jeho Mr. Rosewatera. Cena knížky asi 26,-Kčs.

Mladá fronta v edici Kapka vydá VYNÁLEZ PROFESORA VAN TROFFA jednoho z nejlepších polských SF autorů Janusze A. Zajdela a KLUB OMYLNÝCH Jany Moravcové, který navazuje na předchozí zdařilý Klub neomylných. V edici Třináct mají vyjít dvě výpravné antologie tuzemské fantastiky, nazvané ŽELEZO PŘICHÁZÍ Z HVĚZD a LIDÉ ZE SOUHVĚZDÍ LVA. V téže edici bude vydán z pozůstalosti Dr. Ludvíka Součka text. BOHOVÉ ATLANTIDY. Jak je vidět, bude toho dost, a to jsme určitě ještě neuvedli všechny novinky

SCI - FI VE SVĚTOVÉ LITERATUŘE 82

Honosně znějící titulek nechť nikoho nenechá na pochybách, že záměr tohoto článku je poněkud skromnější, než by se zdálo. Označením „Svatová literatura“ míníme stejnojmenný časopis, který vychází pravidelně ob měsíc a na svých stránkách kromě zajímavých novinek poezie a prózy přináší také okénko vědecké fantastiky. Jde zde vlastně mluvit skoro o tradici, protože už roku 1970 zde začali vycházet autoři sci-fi /Vonnegut: Zítřít, pozítřít a popozítřít, Boule: Láska a zemská tíže/. Rozebereme si nyní, co přinesl poslední ročník.

Výhoda „Světovky“ spočívá v tom, že na jejích stránkách je možno tisknout takové práce, které se pro svůj rozsah nevejdou do časopisu /novely/, ale které zase nemohou být vydány knižně. Tak např. v 2. čísle byl představen americký autor sci-fi knížek Robert SHECKLEY.

Patří k nejčtivějším spisovatelům žánru, hlavně pro svůj humorový a nevážný styl. V předmluvě je citován názor Briana W. Aldisse: „Na svých četných besedách jsem zjistil, že vůbec nejpopulárnějším autorem sci-fi povídek zřejmě není Ray Brodbery, jak se obecně soudí, ale Robert Sheckley, vynalézavý taškář, jehož rozkošně zchátralé světy a děravé kosmické lodě nacházejí v srdcích čtenářů bezprostřední odezvu.“

Narodil se 1928 v New Yorku, žije v Anglii. Hlavní povídkové sbírky: Nedotčeno lidskýma rukama, 1954; Občan ve vesmíru, 1955; Pouť k Zemi, 1957; Představy bez hranic, 1960; Sklad nekonečna, 1960; Střepy vesmíru, 1962; Past na lidi, 1968; Cítíš něco, když dělám tohle?, 1971/. Napsal řadu románů. Zájemci o biografická data si mohou přečíst fundovanou předmluvu, která mívá v SL výbornou úroveň a kterou nemá smysl přepisovat.

V první povídce, která se jmenuje POVOLENÍ K NEKALÉ ČINNOSTI, se ocitáme daleko v budoucnosti na planetě, obydlené lidmi, avšak izolované od „civilizace“, takže její obyvatelé neznají válku, nenávisť, lež a žijí v naprosté shodě a louce. „Civilizovaný svět“ však projeví zájem o opětnou nadvládu nad nimi, a tak obyvatelé planety se ve strachu připravují na inspekční návštěvu. Chtějí být ve všem „civilizovaní“, a tak si zřizují i instituce, jejichž smysl nechápou, protože je znají jen z doslechu. Třeba policii. Aby policie mohlo stíhat zločince, musí dojít k vraždě, a proto je jeden z vesničanů /kteří-opakují-neznají kromě lásky nic /pověřen vraždou. Sheckley dovádí ad absurdum dialog mezi „vrahem“ a „obětmi“, které jej ponoukají k činu, aby bylo „všechno tak, jak má být“. Nedokáže však nikoho zabít, ani vojenskou delegaci, která přiletěla ze Země. Znechucení jsou všichni: vojáci, kteří se vracejí zpátky na Zem, protože nepotřebují do své armády slabochy, neschopné zabíjet, i vesničané, smutní z toho, jak málo jsou „civilizovaní.“

Druhá povídka, OBČAN VE VESMÍRU, reagovala na politickou situaci v USA v 50. letech, v období mcarthyovského špiclování. Politikum je v obou povídkách podáno čtivou, naprosto nenásilnou formou; je to dobrá fantastika a kvalitní literatura.

Jiný americký autor, u nás rovněž neznámý, byl představen v čísle 4. Raphael LAFFERTY, nar. 1914. povoláním inženýr elek-

trotechnik. Publikuje od svých šestačtyřiceti let, píše romány /Chantey z vesmíru, Úskalí Země/ a povídkové sbírky /Devět set prababiček, Divné věci, Chce ještě někdo něco dodat?/ Jeho prózy jsou humorné a vynalézavé, zabývá se lingvistikou, čemuž odpovídá promyšlený styl. Absurdní černý humor je obsažen v povídce NA BŘEHU MOŘE, což je fantastický, pohádkový příběh symbiózy malého chlapce a mořské škeble - závitnice. Když měl chlapec u sebe škebli, byl geniální. Povídka končí vskutku bizarně, objevením se záhadného Mr. Murexe, který si Olivera odnese s sebou, a historie se opakuje - stejně jako před lety byla nalezena škeble, na daleké planetě děti na pláži naleznou „vzácnou Oliver závitnici“. Laffertyho styl se nedá dost dobře popsat, je nutné číst. Za naprosto vynikající považují zejména dvě následující povídky: KRAJ VELKÝCH KONÍ a SEDM DNÍ STRACHU, to je ten požitek z toho, jak Lafferty pracuje se svými představy, se svou fantazií. Kraj velkých koní je uveden mottem Romů: - Lidé odjakživa říkali: „Přišli a sebrali nám naši zem.“ Ale nikdo jim nerozuměl.

Ukáže se, že pravlast Romů byla tomuto kočovnému národu skutečně sebrána - tedy „odříznuta“ jako vzorek zemské kůry cizími astronauty. Po mnoha letech je vzorek vrácen na své místo a Romové se z celého světa stěnují zpátky do své původní vlasti. Výborně napsaných je i Sedm dní strachu, což je povídka v Carrollově duchu, neboť jejími hrdiny jsou děti a jejich kouzelná zaklínadla. Při čtení Laffertyno zaručují výborný čtenářský zážitek. Jeho povídky jsou nejlepší mezi těmi, které loni ve Světovce vyšly.

Ale i ostatní ukázky byly zajímavé, třeba výbor z nejnovější slovinské sci-fi. Že se i zde píše zajímavě, ukázaly tři povídky Vida Pečjaka, Branko Gradišnika a Veseljko V. Simonoviče, byť mají nestejnou úroveň. Pečjakova povídka Psychorobot je standardní humoreskou na téma nezvládnutá technika - robot místo aby sloužil, škodí a vše končí v duchu filmové honičky. Dobře nepsaný je Gradisnikův Příběh o Lublani, na faustovské téma s výrazně současným podtextem, naproti tomu banální jsou pokusy mladého Simonoviče, jehož 2 povídky /Paralelní paranormálie a 000-001-1000-000// jsou konzumní legrácky na úrovni televizní mikrokomedie nebo Vukotičova filmu Monstrum z galaxie Arcana. U všech povídek je však patrná důležitá deviza, která v moderní sci-fi logicky nabývá vrchu - je to humor; zbývá jen povýšit jej na lepší úroveň. Ale to může být jen otázka času.
/Dokončení rozboru S.L. v příštím čísle/

ČESKOSLOVENSKÁ TELEVIZE uvedla v úterý na I. programu /8. 3./ „vědeckofantastickou anekdotu“ Návštěva. Ten, kdo má zafixovaný názor, že fantastika je pitomost, zůstal v tomto názoru po zhlédnutí pořadu bytelně utvrzen - to je můj jediný dojem. Trvalý neduh slovenských scenaristů, pokud jde o pořady tohoto druhu, je jistá těžkopádnost až nuda, pokud jde o uchopení námětu. Šlo zde o inkognito přistání „ufíků“ a jejich pozorování lidské činnosti. Toto téma probíhalo na obrazovkách bez jakéhokoliv vývoje prakticky půl hodiny a bylo „ozvláštněno“ jen sorním, rádobystrojovým nomologem, který tak pobavil /pamětníci vzpomenu/ před šesti u slovenského seriálu o Veselé Martance Majce. A tak nuda přebila i závěrečné protiválečné poselství a nepřemohlo ji ani herectví Jiřího Sováka a jeho slovenského spoluhráče, naivní a nezajímavé. Proč vznikl tento pořad, zbývá se ptát.

Zatímco Scottův film VETŘELEC /Viz Síra č. 4/ nadále způsobuje maštění si kapes našich vedoucích kin a utěšeně plní sály / ale i stránky tisku, kde je podrobován ostré kritice, což podle mého soudu plyne ze záměrného nepochopení některých myšlenek fil-

mu, kterému přes myšlenkové nedostatky nelze upřít technickou úroveň a který není jen horrorem - moderní odrůdou bývalých Čelistí - ale i čímsi víc/, nepřichází do kin žádný nový film žánru. TO JE ASPOŇ INFORMACE ! ! !

SCI - FI V HUDBĚ

Nechceme teď rozebírat syntetickou hudbu Tangerine Dream, Can, Kraftwerku nebo jiných souborů nové vlny, jejichž tvorbu lze označit jako „kosmický sound“. I když by bylo jistě zajímavé třeba na některé rozhlasové stanici nebo třeba formou poslechové diskotéky realizovat pořad „sci-fi hudby“ třeba ve spojení s čtením povídek / nepochybuji o tom, že takhle bychom získali víc příznivců žánru, kteří dosud nečetli knížky fantastiky/ dnes se zaměříme na něco jiného; v poslední době se u nás do moderní hudby zřetelně dostává kosmická tematika, a to hlavně prostřednictvím textů. Zásahu na tom má třeba Vladimír Čort, který jednak otiskuje své povídky v Mladém světě, jednak je známý jako textař, především brněnské skupiny Progres II. Jeho texty k poslednímu albu skupiny patří k těm nemnoha, které se dají číst i jako básně. A jaké básně: V moderní literatuře neznám nic modernějšího, víc odpovídajícího technické tváři dnešní civilizace.

Vladimír Čort: MUŽ, KTERÝ SE PODOBÁ ODVRÁCENÉ: STRANĚ MĚSÍCE

Palbou neony na křižovatkách z chrómu
Prodírá se muž - jeden z tisíce
Bezradný z těch citadel
Lávy pulzujících těl
Tvář má podobnou
odvrácené straně
Straně Měsíce

Jak dítě veliké dotýká se centrál
snů bauxitových a vypolstrovaných
Úžas před ním Úžas v něm
Sám v tom městě cizincem
Sám se podobá
Odvrácené straně
Straně Měsíce

Jen pavučiny cest a plastiku a domů
Ta gravitační pěst ho náhle uchopí
Teď neví kam ulehout
Kde konečně si vydechnout
Sám se podobá
Odvrácené straně
Straně Měsíce

Zámky nehlučně se neotevřou před ním
Jen zdvořilý škleb jež předá monitor
A za tykadly alarmů
a bezpečnostních systémů
Se svým poselstvím
Přešlapuje strkán
Louží parfémů

Nakolik současný a vlastně technokratický je v tomto případě autorův slovník, ukazuje jednoduchý výpočet: z významových slov /podstatná jména + slovesa /je zhruba 20 % cizích - hlavně technických pojmů / monitor gravitační, neón, alarm apod./ Jistě by bylo zajímavé podrobněji zhodnotit rozsah fantastiky v současné poezii a hudbě. Pro některé lidi totiž toto působení končí Nerudovými Písněmi kosmiokými, pokud o nich vědí. /Zájemci mohou z desek studovat třeba Neckářovo Planetárium i Tomu, kdo nás má rád, od Progresu II Třetí knihu džunglí a Dialog s vesmírem ad. Spornější je zařazení desek Olimpiku, jejichž texty jsou vesměs psány à la these a na poněkud podbíživě notě/.

POVÍDKA - VÁŽNĚ, MĚJTE OČI OTEVŘENÉ !

Klegg ani nestačil zvednout hlavu, tak rychle padl soumrak. Na téhle planetě se vždycky setmělo, než bys řekl švec, ale tohle přirovnání nemá smysl, protože v Kleggově jazyce tento termín neexistoval - z toho prostého důvodu, že v jeho světě neexistovalo nic, co by mu nějak odpovídalo. Slovo, které v jeho jazyce nejbliž souvislo se slovem „švec“, zní v přepisu „hornogogogogolangerdonggo“, a než by je Klegg vyslovil, setmělo by se hned několikrát, takže veškeré úvahy na toto téma ztrácejí smysl a je to zřejmě ten nemizernější začátek povídky, jaký může být.

Takže v tom velice krátkém okamžiku, v němž bychom tak akorát stihli říct „švec“ a v němž by Klegg stačil říct něco jiného, rovněž velmi krátkého / kdyby ovšem dokázal - v lidském smyslu - mluvit/, v tom kratičkém okamžiku se na planetě setmělo. Klegg zamžikal, a už se zase rozednívalo. A zase tma. Světlo. Tma. Světlo. Blikalo to celou dobu, zatímco coural po planetě. Pěkně pitomý nápad, prohlížet si pulsar takhle zblízka. Podařilo se mu jen najít zdroj velmi složité a důležité látky, kterou pro zjednodušení pojmenujeme voda, protože pro obyvatele jeho světa měla podobně životní význam, i když její chemické složení bylo tak komplikované, že by si jeho popis vyžádal několik stránek. Klegg neustále mhouřil oči / respektive orgány, které svou funkcí lidské oko poněkud připomínaly/ a snažil se v rychlých záblescích zmapovat krajinu kolem sebe. Byl to ten největší a nejbližší stroboskop, jaký kdy viděl.

V Kleggově jazyce se téhle hvězdě říkalo sice úplně jinak než pulsar, ale nám tento termín postačí. Byla to neutronová hvězda střední velikosti, která se točila jak čamrda a svým bělostným světlem a mraky vražebných částic zametala vesmír. Není divu, že Klegg z toho byl pořádně nervózní; už od malička býval nervózní, a proto mu taky říkali tak směšně : Klegg.

Byl dost nepříjemně překvapený, už když rekreační líták, který si vzal v půjčovně na jedno odpoledne / na tomto místě se sluší poznamenat, že slova „půjčovna“ a „odpoledne“ měla v Kleggově světě poněkud jiný význam než v našem/ přestal poslouchat jeho pomalé příkazy, vletěl do mezihvězdné turbulence, těsně minul trojitý gravitační kolaps a po dlouhých minutách bláznivého tance v černých dírách jej vyplivl na tak bezútěšném místě, že se k tomu nevyjádřil ani palubní počítač, když jej Klegg žádal o udání polohy. Člověk by na jeho místě asi pocítil strach, ale Kleggovy geny /dá-li se o něčem takovém vůbec mluvit/ neměly zakódovanou možnost tohoto pocitu, a tak Klegg letěl nazdařbůh a zvědavě se rozhlížel kolem. Pulsar přilákal jeho pozornost brzy, dosud jich viděl jenom pár, a to ještě vždycky s komentářem turistického průvodce ve sluchátkách a v bezpečné vzdálenosti za fotonovou bariérou. Proto není nic divného, že přiletěl až k téhle planetce a rozhodl se všechno pořádně prohlédnout.

„Prohlédnout“ - to je zase zjednodušení, protože Klegg neměl oči; to, co svými čidly sledoval, byly kmity zcela jiných vlnových délek, než na jaké je citlivé lidské oko. Je to jasné: viditelné záření v lidském smyslu tvoří jen nepatrný zlomeček z celého nesmírného rozsahu - zleva a zprava se na ně váže ultra a infra, ultragama, gama, X, kosmické záření a tak dále. Z toho všeho viděl Klegg velice mnoho, neviděl ale to, co vidí člověk. A díky tomu se ocitl na mušce rychlopalného antigravitačního termoeruptoru, středně těžké obranné zbraně, která byla od roku 2 333 ve vybavení každé expedice, která pokračovala dál za Pluta. Děsivě přesný automat reagoval na každý pohyb a prostor, kde jej zaregistroval, hravě proměnil v hromadu trosek a tekoucí lávy, pokud nebyl operátor důsledný a nepoužil spoušť s velkým nápisem ANIHILATION.

Kleggvi však nehrozilo nejmenší nebezpečí, protože a/ celá posádka byla zaměstnána úplně jinou, bohulibou činností, která spočívala v začlenění planety do majetku Spojených pozemských civilizací a b/ ani Klegg, který kosmickou loď neviděl, z ní nebyl viděn. Byl pro ni neviditelný, právě tak jako ona pro něj.

Ale to pořád jen odbočujeme a zdržujeme děj, který mezitím pokračoval rychle vpřed, neboť Klegg dostal nápad. Buď že mu neutuchající záblesky vysušily mozek, nebo se v něm prostě probudilo cosi z jeho klukovských let / pokud lze něco tak absurdního přirovnat k pozemskému dětství/, zkrátka rozhodl se, že tuto planetu obsadí. Vrátil se do lítáku, chvíli tam něco kutil a za chvíli vyšel ven se zvláštním předmětem, který v jeho světě plnil funkci, jakou asi u nás má vlajka.

Na druhé straně se v lodi dělo cosi podobného. Průzkumná expedice sice postrádala Kleggův elán /a vůbec toho z jeho myšlenkové oblasti postrádala víc, ale konec konců účelem její cesty bylo zanést do mapy nová území. A tak se činnost posádky stala v posledních měsících poněkud stereotypní./

Klegg se nemusel dlouho rozmyšlet, blikající planina byla přerušena malou výšinou, ideální pro akt, který chtěl učinit. Spustil se na všech patnáct, aby byl rychlejší, a vyrazil.

Byl tam tedy dřív než Robert, který - rovněž s rozvinutým praporem v ruce - se přiblížil po pěti minutách. Jeden druhého si nevšimli, protože to nešlo.

„Tohle je naše území,“ tak nějak by se dala volně přeložit Kleggova slova /příčemž termín „slovo“ zní v tomto případě opravdu směšně/. Klegg si poznamenal odhadnuté souřadnice spokojeně se rozhlédl. Pustá krajina.

„Toto všechno patří nám,“ řekl Robert, přičemž se podstatně odchýlil od formule, kterou předepisoval Obsazovací řád, ale bylo mu to jedno. Pochmurnost té krajiny ho deprimovala. Sem se život nikdy nedostane, napadlo ho. Má pak tohle všechno smysl?

Pak se oba otočili a vrátili se ke svým lodím.

Potom odletěli.

To všechno se stalo na střeše /no!/ jednoho z největších domů, jaké stály na této planetě. Dole v ulicích zatím kypěl život /uznávám, že užití slova „život“ se může někomu jevit jako odvážné/, neboť i obyvatelé této bohaté planety měli čirou náhodou cosi, co snese srovnání s pozemským polednem.

Byla to však civilizace ještě zaostalá; dosud dlouhý čas ji dělil od proniknutí do kosmu, nebo - například - od objevu pulsarů. Protože černá hvězda, kterou viděli mihotat se na obloze, nepodněcovala příliš jejich fantazii.

Poznámka: v příštím čísle začnou vycházet ukázky z chystané knížky s pracovním názvem „Ve stínu radaru“, která přes svůj název navazuje na Svatopluka Čecha jen V E L I C E V O L N Ě .

A tím končí prvé číslo našeho listu. Pokud jde o č. 2, které vyjde za 3 - 4 týdny, bude kromě recenzí knížek, vlastních povídek, fejetonu a komentářů obsahovat taky prvou část Noblesního nápadníku nikoliv nových neotřelostí. Nazdar !!!!!